

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์บทละครจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เลือดสุพรรณ ราชมนู เจ้าหญิงแสนหวี น่านเจ้า อานุกาฬพอรชุนรามคำแหง โดยใช้ทฤษฎีวิเคราะห์องค์ประกอบละครของอริสโตเติล การจัดกลุ่มข้อความ (Cluster Analysis) ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีอื่นๆอีกนั้น ปรากฏผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางบริบทที่มีผลต่อประดิษฐกรรม (Invention) ของหลวงวิจิตรวาทการในงานละคร ได้แก่ ปัจจัยทางการเมือง การปกครองและสังคม

2. บทละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดของหลวงวิจิตรวาทการมีแนวคิดหลักปลูกฝังค่านิยม "รักชาติ" สูประชาชน

3. บทละครของหลวงวิจิตรวาทการจำนวน 3 เรื่อง จากห้าเรื่อง คือ เลือดสุพรรณ เจ้าหญิงแสนหวี และน่านเจ้า ใช้อารมณ์สะเทือนใจจากการตายของตัวเอกมาช่วยโน้มน้าวและถ่ายทอดค่านิยมรักชาติสู่คนดู ในขณะที่ราชมนูใช้เหตุผลและความบันเทิงจากเพลงและระบำ มาสร้างความคึกคัก ฮึกเหิมให้คนดูก่อนที่จะคล้อยตามค่านิยมรักชาติ

4. ละครของหลวงวิจิตรวาทการสื่อสารค่านิยมสู่คนดูโดยผ่านความคิดที่แสดงในฉากหน้าม่านก่อนแสดง บทสนทนา บุคลิกของตัวละคร เนื้อเรื่อง และเพลง โดยในแต่ละเรื่องมีลำดับขององค์ประกอบเหล่านี้มากน้อยแตกต่างกันไปซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะแสดงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- เลือดสุพรรณ สื่อสารความคิดผ่าน ฉากหน้าม่าน บุคลิกตัวละคร บทสนทนา เพลง เนื้อเรื่อง ภาพที่ปรากฏในฉาก
- ราชมนู สื่อสารความคิดผ่าน ฉากหน้าม่าน บทสนทนา เพลง บุคลิกตัวละคร เนื้อเรื่อง ภาพที่ปรากฏในฉาก
- เจ้าหญิงแสนหวี สื่อสารความคิดผ่าน บุคลิกตัวละคร เพลง บทสนทนา เนื้อเรื่อง ฉากหน้าม่าน ภาพที่ปรากฏเป็นฉาก
- น่านเจ้า สื่อสารความคิดผ่าน ฉากหน้าม่าน บทสนทนา เพลง บุคลิกตัวละคร เนื้อเรื่อง ภาพที่ปรากฏในฉาก

- อานุกาพย์อรรณวมคำแห่งมหาราช สื่อสารความคิดผ่าน ฉากนำ(จากหน้าม่าน) บทพูด เพลง เนื้อเรื่อง ภาพที่ปรากฏในฉาก และบุคลิกของตัวละครตามลำดับ

5. เมื่อละครจัดแสดงผู้รับสารประทับใจและจดจำเพลงประกอบละครได้มากที่สุด

ตารางที่ 6 : ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ละคร 5 เรื่อง

บทละคร	ชื่อคำนิยม	ปริบทที่กำหนดทิศทางละคร	กลวิธีโน้มน้าวใจ	สื่อสารคำนิยม (3อันดับ)	สื่อที่ผู้ชมจดจำและประทับใจ
<u>เลือดสุพรรณ</u>	รักชาติ	การเมือง/ปกครอง สังคม	ความสะเทือนใจ เหตุผล	หน้าม่าน ตัวละคร บทพูด	เพลง
<u>ราชมนู</u>	รักชาติ	การเมือง/ปกครอง สังคม	เหตุผล/บันเทิง	หน้าม่าน บทพูด เพลง	เพลง
<u>เจ้าหญิงแสนหวี</u>	รักชาติ	การเมือง/ปกครอง สังคม	ความสะเทือนใจ เหตุผล	ตัวละคร เพลง บทพูด	เพลง
<u>น่านเจ้า</u>	รักชาติ	การเมือง/ปกครอง สังคม	ความสะเทือนใจ เหตุผล	หน้าม่าน บทพูด เพลง	เพลง
<u>อานุกาพย์อรรณวมคำแห่ง</u>	รักชาติ	การเมือง/ปกครอง สังคม	เหตุผล/บันเทิง	หน้าม่าน บทพูด เพลง	เพลง

5.2 อภิปรายผลการวิจัยเทียบกับสมมติฐานและงานวิจัยอื่น

เมื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่ามีทั้งส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างกัน เมื่อนำผลนั้นมาอภิปรายร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏผลดังนี้สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยข้อแรกสรุปว่า ปัจจัยทางบริบทที่มีผลต่อประดิษฐกรรม(Invention) คือการ
สร้างละครในแต่ละเรื่องของหลวงวิจิตรวาทการคือ ปัจจัยทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ
และสังคม

ในเรื่องความแตกต่างนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่มีผลต่อละครของหลวงวิจิตร
วาทการ เพราะจากบทละครทั้งห้าเรื่องที่เลือกมาศึกษา ไม่มีเรื่องใดเลยที่จะมีบริบททางเศรษฐกิจ
ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องราวในช่วงสงครามก็ตาม แต่บริบทที่ปรากฏชัดในบทละคร และมีผลต่อการ
สร้างสรรค์งานละครก็คือ เรื่องของการเมือง การปกครอง และสังคมอันหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่
และวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันนั่นเอง

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยเรื่อง “เพลงปลุกใจของหลวงวิจิตรวาทการ” ของ
ประจักษ์ สังเกต ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
ซึ่งศึกษาเพลงปลุกใจและเพลงปลุกใจจากละคร และเป็นบริบทเดียวกับที่งานวิจัยเรื่อง “วาท
วิเคราะห์บทละครของหลวงวิจิตรวาทการกับการสร้างค่านิยม” ผลการศึกษาเรื่องเพลงปลุกใจพบ
ว่า งานประพันธ์เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมและนโยบายทางการเมือง ซึ่งสอดคล้อง
กัน แต่มีที่น่าสังเกตเล็กน้อยเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้คือ การระบุว่า “บทเพลงทั้งหลายของหลวง
วิจิตรวาทการสะท้อนความเป็นตัวตนของท่าน..ทั้งนี้เนื่องจากพลตรีหลวงวิจิตรวาทการมีเชื้อสาย
จีน..” (ประจักษ์ สังเกต:2540,1) ซึ่งจากการศึกษาประวัติของหลวงวิจิตรวาทการทางเอกสาร และ
การสัมภาษณ์ทายาท ไม่ปรากฏว่าท่านมีเชื้อสายจีน แต่เนื่องจากในสมัยก่อนคนไทยนิยมตั้งชื่อลูก
เป็นชื่อจีน เพื่อเอาเคล็ดท่านจึงมีชื่อเดิมว่า กิมเหลียง วัฒนปฤดา ต่อมาภายหลังจึงเปลี่ยนเป็น
วิจิตร วิจิตรวาทการ

ในงานวิจัยเรื่อง “ หลวงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิตปีการศึกษา 2520 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของประอรรัตน์
บูรณมาตร์ (ภายหลังเปลี่ยนมาใช้นามสกุลตั้งกิตติภาภรณ์) ซึ่งศึกษาบทละครประวัติศาสตร์ ใน
ฐานะเป็นวรรณกรรม โดยอาศัยทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณศิลป์และหลักสุนทรียศาสตร์ ระบุว่า งาน
ละครของหลวงวิจิตรวาทการนอกจากจะขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองการปกครอง สังคมแล้วยัง
ขึ้นกับบริบททางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้แตกต่างจากสิ่งที่ค้นพบในงานวิจัยเรื่อง “วาท
วิเคราะห์บทละครของหลวงวิจิตรวาทการกับการสร้างค่านิยม” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าบริบททางเศรษฐกิจ
ไม่มีส่วนกับงานละครหรือหากจะมีก็ถือว่าน้อยมาก ดังได้ให้เหตุผลไปแล้วในตอนต้น

2. ผลการวิจัยข้อที่สองสรุปว่าค่านิยมหลักที่หลวงวิจิตรวาทการสื่อสารผ่านงานละครของท่านคือค่านิยม “รักชาติ” ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ รวมทั้งเปรียบเทียบผลกับงานวิจัยเรื่อง “ หลวงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตปีการศึกษา 2520 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของประอรรัตน์ บุรณมาตร์ ซึ่งศึกษาบทละครประวัติศาสตร์ ในฐานะเป็นวรรณกรรม โดยอาศัยทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณศิลป์และหลักสุนทรียศาสตร์ปรากฏว่ามีผลการวิจัยที่เหมือนกันในส่วนของ การหาค่านิยมหลักที่ปรากฏในบทละคร คือค่านิยมรักชาติ

นอกจากนี้ในงานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความคิดทางการเมืองของหลวงวิจิตรวาทการ” วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งรวบรวมโดย ทิพวัลย์ โสฬ์ตระกูล ได้ผลสรุปว่า ความคิดทางการเมืองของหลวงวิจิตรวาทการที่มีอิทธิพลต่อการเมืองสังคม และเศรษฐกิจในประเทศไทย สมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี นั้นเน้นลัทธิชาตินิยม ซึ่งถือเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างหนึ่งที่หลวงวิจิตรวาทการใฝ่ฝันที่และมีเป้าหมายชีวิตที่จะเผยแพร่ลัทธิชาตินิยม และวางแนวทางให้เพื่อนร่วมชาติถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยพยายามนำหลักการชาตินิยมฝังเข้าไปในจิตใจของคน

ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยข้อแรก ที่สรุปว่า ค่านิยมหลักในบทละครของหลวงวิจิตรวาทการคือค่านิยมรักชาติ เพราะละครคือสื่อที่เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการหล่อหลอมค่านิยม และเมื่อหลวงวิจิตรวาทการเองมีเป้าหมายในใจตามที่ปรากฏในการวิเคราะห์ความคิดทางการเมืองแล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าท่านจะไม่รอที่จะใช้โอกาสในการวางแนวทางค่านิยมรักชาติผ่านบทละคร

3. ผลการวิจัยข้อสามสรุปว่า กลวิธีในการโน้มน้าวใจที่ใช้ในบทละคร ไม่ได้มีเพียงรูปแบบของความสะเทือนใจ (Emotion) อยู่เหนือเหตุผล (Reasoning) เท่านั้น หากแต่ยังมีรูปแบบของการใช้เหตุผลทางคำพูดและความบันเทิงเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวใจด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างจากสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ว่ามี การใช้ความสะเทือนใจเหนือเหตุผลวิธีเดียว

ที่ผลการวิจัยออกมาแตกต่างกันนี้เพราะผู้วิจัยพบว่า ละครของหลวงวิจิตรวาทการไม่ใช่ละครเศร้าที่จบลงด้วยการตายของตัวเองทั้งหมด มีบางเรื่องเป็นละครปลุกใจหรือละครที่มุ่งเน้นความซาบซึ้งต่อสถาบันหลักโดยที่พระเอก นางเอกไม่ใช่ตัวดำเนินเรื่องหลัก ดังในเรื่องอาณาจักรพ็อง

ขุนรามคำแหงเป็นต้น ดังนั้นการใช้อารมณ์เหนือเหตุผลจึงไม่ใช่วิธีการโน้มน้าวใจเพียงประการเดียวที่หลวงวิจิตรวาทการใช้ในงานละคร

4. ผลการวิจัยข้อสี่สรุปว่า ละครของหลวงวิจิตรวาทการสื่อสารค่านิยมผ่านทางบุคลิกของผู้แสดง บทสนทนา เนื้อเรื่อง และเพลง ซึ่งแตกต่างกับสมมติฐานเล็กน้อยในส่วนของฉาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า แม้ฉากของละครจะวิจิตรงดงาม แต่ผู้ชมก็ให้ความสนใจกับตัวละคร บทสนทนา และเพลงประกอบละครมากกว่า

5. ผลการวิจัยข้อสุดท้ายสรุปว่า ผู้รับสารประทับใจกลวิธีการใช้เพลงเป็นสื่อมากที่สุด เนื่องจากสามารถสร้างอารมณ์ให้คล้อยตามไปกับละครได้ อีกทั้งหลังจบละครยังได้ยืนเพลงตามวิทยุกระจายเสียงมาโดยตลอดอีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐาน

เมื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง” ของ นฤมล ทับจุมพล (2530) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาถึงบทเพลงของราชการที่มีเนื้อหาสื่อความหมายในการสร้างอุดมการณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือประชาชนเช่นเดียวกัน จากการศึกษาเปรียบเทียบพบสอดคล้องกัน เพราะกระบวนการในการในการถ่ายทอดอุดมการณ์โดยใช้เพลง ผ่านสื่อต่างๆไปยังประชาชนนั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทศนคติ และอุดมการณ์ของประชาชนมาก โดยเฉพาะเมื่อมีการตอกย้ำด้วยการ “เปิดผ่านหู ดูผ่านตา” อย่างเป็นระบบคล้ายไม่ตั้งใจ ผู้รับสารจะสามารถจดจำและฝังแน่น ต่อสิ่งที่ได้ยิน ได้ผ่านตาในที่สุด

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องซึ่งน่าสนใจ และผู้วิจัยเห็นควรที่จะนำมาอภิปรายท้ายบทด้วยดังนี้

- งานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย” (2528) วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของภาวิภา ภมรสถิตย์ ซึ่งศึกษาในบริบทของละครโทรทัศน์ช่วงจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วย ผลการวิจัยพบว่า ละครในยุคนั้นถูกจำกัดการนำเสนอด้วยอำนาจเผด็จการของผู้นำ แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิด อุดมการณ์ ค่านิยม และหล่อหลอมประชาชน โดยเฉพาะละครโทรทัศน์ในยุคแรกๆ แทบจะไม่มีเสรีภาพในการนำเสนอเลย แต่ผลของการใช้สื่อนี้ก็ประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากกว่าวิธีอื่น ผลการวิจัยนี้ทำให้ได้ภาพรวม

ในการติดตามกระบวนการสร้างค่านิยมด้วยละครของหลวงวิจิตรวาทการ เนื่องจากเป็นการศึกษาในบริบทใกล้เคียงกัน

- งานวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่ประชาธิปไตยของรายการสนทนาทางวิทยุระหว่างนายมัน ชูชาติ กับนายคง รักไทย” (2536) เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของศศิ เตชะจันทร์ ศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดในการเผยแพร่ประชาธิปไตยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผลการวิจัยพบว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้ลัทธิ “ชาตินิยม” ในการบริหารประเทศ โดยใช้วิธีหล่อหลอมด้วยรายการสนทนาทางวิทยุ ซึ่งผลการวิจัยนี้ช่วยสนับสนุนและเพิ่มน้ำหนักให้กับงานวิจัยเรื่อง “วาทวิเคราะห์บทละครของหลวงวิจิตรวาทการกับการสร้างค่านิยม” ในด้านของการยืนยันค่านิยมหลักที่ปรากฏในบทละคร
- งานวิจัยเรื่อง “กรมโฆษณาการกับการโฆษณาอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ (พ.ศ.2476-2478)” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผลงานของ สุวิมล พลจันทร์ ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและบทบาทของกรมโฆษณาการในอดีต(พ.ศ.2476-2487) ผลการศึกษาพบว่า การโฆษณาอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐนั้น ไม่ใช่เป็นการขยายเพื่อรองรับโฆษณา เผยแผ่อบรมอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐในระยะยาว เพราะการเผยแผ่อุดมการณ์ทางการเมืองที่แท้จริงนั้นใช้เวลาเพียงช่วงสั้นๆเท่านั้น (2476-2480) หลังจากนั้นรูปแบบก็เปลี่ยนไปกลายเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ของกลุ่มบุคคลหรือลัทธิใดลัทธิหนึ่ง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับกระบวนการที่รัฐบาลพยายามถ่ายทอดลัทธิชาตินิยมสู่ประชาชน โดยใช้สื่อต่างๆ ซึ่งแม้ลัทธิชาตินิยมจะเป็นเรื่องดี ที่ช่วยให้ไทยดำรงเอกราชไว้ได้ แต่ผู้วิจัยทั้งสองเห็นพ้องกันจากผลการวิจัยว่า ประชาชนถูกตีกรอบในการคิด และถูกจำกัดเสรีภาพในการเลือกรับสื่อ เพราะสถานีวิทยุกลายเป็นเครื่องมือของรัฐบาลเผด็จการในการสร้างความคิดและค่านิยมไปในทิศทางที่ผู้นำต้องการ

5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

5.3.1 ข้อจำกัดในการให้รายละเอียดจากสายตาคณดู

จากการสรุปผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่า ยังมีแง่มุมอีกหลายประการที่งานวิจัยนี้ยังเข้าไปไม่ถึงเนื่องจากข้อจำกัดในด้านของแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล เพราะถึงแม้จะสัมภาษณ์ผู้ที่เคยชมละครในสมัยที่กรมศิลปากรจัดแสดงในครั้งแรกๆ แต่เมื่อถามถึงรายละเอียดบางอย่างกับผู้ให้สัมภาษณ์มักจะได้คำตอบมาในแนวเดียวกัน เช่น ถามว่ารายละเอียดของฉากหรือเครื่องแต่งตัวเป็นอย่างไรในสายตาของคนดู ผู้ตอบส่วนใหญ่มักตอบว่า “จำไม่ได้” หรือ “ลืม” เพราะเวลาผ่านมานานแล้ว สิ่งที่ผู้วิจัยได้มาส่วนใหญ่จึงเป็นมุมมองในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องในฐานะนักแสดง หรือผู้จัดการแสดง ซึ่งอาจจะทำให้ผลของการวิเคราะห์มีความคลาดเคลื่อนได้

5.3.1 ข้อจำกัดเรื่องเอกสาร

ไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงจากสิ่งพิมพ์ที่ตีพิมพ์ความสำเร็จของละคร ถึงแม้ว่าจะมีเอกสารอ้างอิงมากมายเกี่ยวกับความสำเร็จในการสร้างละครของหลวงวิจิตรวาทการ แต่ในส่วนตัวของผู้วิจัยกลับมองว่า เอกสารต่างๆที่ประกาศความสำเร็จของละครเรื่องต่างๆนั้น อาจจะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการโฆษณาของรัฐบาลก็ได้ เพราะถึงแม้ว่าอาจจะมีส่วนหนึ่งที่แสดงว่าละครประสบความสำเร็จจริงๆ แต่ก็ไม่มีใครตอบได้ว่า เริ่มแรกนั้นเป็นความสำเร็จที่แท้จริงหรือไม่ และหลังจากที่ผ่านการประชาสัมพันธ์ต่างๆไปแล้ว ละครแต่ละเรื่องประสบความสำเร็จเท่าเรื่อง “เลือดสุพรรณ” หรือไม่

5.3.2 เอกสารที่เป็นต้นฉบับของละคร

ในการศึกษาเอกสาร คือบทละครของหลวงวิจิตรวาทการนั้น ผู้วิจัยพบเอกสารสองชุดจากห้องสมุดซึ่งเป็นต้นฉบับแต่อยู่ในหนังสือต่างเล่มกัน และมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เมื่อสอบถามไปทางคุณวิจิตรา รังสิยานนท์ทายาทของหลวงวิจิตรวาทการซึ่งกรุณาอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าอย่างดี ก็ได้รับคำชี้แจงมาว่า แม้ในปัจจุบันที่ห้องสมุดหลวงวิจิตรวาทการที่หอสมุดแห่งชาติ และบ้านในซอยสุขุมวิท ยังไม่มีต้นฉบับอันเป็นของเดิมตั้งแต่เริ่มแรกครบทุกชิ้น เนื่องจากการอพยพในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่อาจจะระบุได้ว่าเอกสารเรื่องเดียวกันที่พบ

พร้อมกันสองชุด เล่มใดเป็นต้นฉบับที่แท้จริงและมีความถูกต้องกว่า เนื่องจากไม่ปรากฏวันเดือน ปี ที่ตีพิมพ์ใดๆทั้งสิ้น และในบางเรื่องรายละเอียดที่ขาดหายไปก็มีผลต่อการวิเคราะห์คุณค่าของ บทละคร ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเลือกเรื่องที่มีเนื้อหา และรายละเอียดมากที่สุดมาวิเคราะห์

5.3.3 ข้อจำกัดเรื่องบุคคล

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต ดังนั้นข้อจำกัดที่สำคัญมาก ประการหนึ่งก็คือ บุคคลที่เคยอยู่ในเหตุการณ์ที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวนไม่มากนัก และใน จำนวนน้อยนี้ก็อาจจะเหลือความทรงจำในรายละเอียดของเหตุการณ์หรือเรื่องราวเกี่ยวกับละคร ค่อนข้างจำกัด ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลจึงมีลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลมาประกอบกัน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

5.3.4 ข้อจำกัดเรื่องเวลา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เป็นการวิจัยในประวัติศาสตร์ ดังนั้นความแตกต่างของเวลาในอดีตและ เวลาในปัจจุบันอาจทำให้มีมุมมองและความเข้าใจที่แตกต่างกันออกไป ด้วยช่องว่างดังกล่าวจึง อาจทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ขาดมุมมองในฐานะของคนที่อยู่ร่วมยุคสมัยกับเหตุการณ์จริงได้

5.4 ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ดีผู้วิจัยเชื่อว่า การโน้มน้าวใจโดยรับละครของหลวงจิตรวาทการยังมีแง่มุมที่ น่าสนใจให้ศึกษาอีกมาก ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเสนอหัวข้อที่น่าจะมีผู้ศึกษาต่อไป ดังนี้

1. ศึกษากลยุทธ์การโน้มน้าวใจของเพลงประกอบละครของหลวงจิตรวาทการ
2. ศึกษาจิตวิทยาที่อยู่ในคำพูดของตัวละคร